

PREDKLADACIA SPRÁVA

Národný environmentálny akčný program II (NEAP II) *vychádza z environmentálnej situácie v Slovenskej republike* (stavu jej životného prostredia a starostlivosti o toto životné prostredie), hodnotenej aj z medzinárodného hľadiska vo väzbe na proces po Konferencii OSN o životnom prostredí a rozvoji (Rio de Janeiro '92) a riešenie environmentálnych problémov v rámci Európy, *osobitne vo vzťahu k Stredoeurópskemu regiónu a k Európskej únii*. Ide o druhý komplexný programový dokument, ktorý nadväzuje na Stratégiu, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky (uznesenie NR SR č. 339/1993 a uznesenie vlády SR č. 619/1993) a prvý Národný environmentálny akčný program (NEAP I), schválený uznesením vlády SR č. 350/1996. I keď NEAP II nepopiera dlhodobú aktuálnosť uvedenej schválenej stratégie štátnej environmentálnej politiky (SŠEP), zhodnocuje dosiahnutie jej krátkodobých a strednodobých cieľov, posudzuje realnosť ďalších, v meniacich sa environmentálnych a celkových podmienkach štátu, Európy i sveta. Jeho hlavnou úlohou je upresnenie východísk a sformulovanie nových (upravených) cieľov a opatrení na ich realizáciu tak, aby došlo k zjednotenému koncepčnému riešeniu environmentálnych problémov pri zohľadnení odvetvových i regionálnych špecifik.

Za obdobie platnosti NEAP I sa realizovalo značné množstvo opatrení legislatívneho, koncepčného, investičného, organizačného i výchovno-vzdelávacieho charakteru. V oblasti environmentálneho práva boli vypracované a vstúpili do platnosti všeobecne záväzné právne predpisy zamerané na ochranu ozónovej vrstvy Zeme, ochranu ovzdušia, ochranu a racionálne využívanie vôd, územnú i druhovú ochranu prírody a krajiny, prístup k informáciám o životnom prostredí, ekologizáciu poľnohospodárstva, jadrovej bezpečnosti atď.. Významným prínosom bola rozsiahla novelizácia zákona č.50/ 1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon), ktorý sa stal základným nástrojom environmentálnej politiky v krajine. Pozitívne možno hodnotiť aj prijatie zákona č. 69/ 1998 Z.z. o Štátnom fonde životného prostredia, ktorým sa ustanovila skupina návratného financovania založená na princípoch obrátkového fondu. Naopak veľmi negatívne do starostlivosti o životné prostredie zasiahla reorganizácia miestnej štátnej správy v roku 1996, ktorej výsledkom bolo okrem zrušenia samostatných úradov životného prostredia aj zníženie počtu zamestnancov štátnej správy životného prostredia v krajoch a okresoch o 32 %, čo sa už v roku 1997 odrazilo vo výraznom znížení príjmov do štátneho rozpočtu a účinnosti uplatňovania zákonnosti i prijatých opatrení s narastajúcim nepriaznivým trendom v roku 1998. Na rôznych úsekoch boli prijaté koncepčné a strategické dokumenty, ako napr. Akčný program pre prostredie a zdravie obyvateľov SR, Energetická koncepcia Slovenska, Program znižovania emisií skleníkových plynov, Program odpadového hospodárstva, Koncepcia organického poľnohospodárstva a pod.. Viaceré z uvedených koncepcií však neboli posúdené podľa § 35 zákona NR SR č.127/1994 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. Z regionálneho hľadiska treba vyzdvihnúť vypracovanie a schválenie územnoplánovacej dokumentácie veľkých územných celkov pre všetkých 8 krajov, ako aj krajských a okresných environmentálnych akčných programov. Významným dokumentom sa stala Koncepcia územného rozvoja Slovenska II, schválená uznesením vlády SR č. 903/1997. Podľa metodiky MH SR boli vypracované regionálne energetické koncepcie vo všetkých 8 krajoch Slovenska.

Súčasný stav realizácie opatrení NEAP I poukazuje na dva aspekty, s ktorými sa environmentálna politika stretáva. Prvým aspektom je správnosť orientácie, zásad a priorit štátnej environmentálnej politiky a druhým aspektom je vysoká rozpracovanosť jednotlivých opatrení. Jednou z príčin je i skutočnosť, že nie všetkými zainteresovanými subjektami sa rešpektovala systémovosť prístupu k riešeniu opatrení premietnutá v NEAP I, vrátane ich rozdelenia podľa stanovených časových horizontov. Aj táto skutočnosť viedla k neefektívnemu rozdrobovaniu investícií, čo má za následok umŕtvenie investovaného kapitálu v nedokončených, rozostavaných akciách (ČOV, kanalizácie, vodovody...). Zodpovednosť za tento stav padá na všetkých aktérov zodpovedných za starostlivosť o životné prostredie. Napriek tomu každoročne vypracúvané Správy o stave životného prostredia SR

indikujú postupné zlepšovanie stavu životného prostredia, i keď nevylučujú v tomto smere ani podiel úpadku, resp. stagnácie niektorých hospodárskych odvetví a súvislosti vyplývajúce z procesu transformácie ekonomiky. Celkove v ďalšom období, osobitne vo väzbe na integračné snahy Slovenskej republiky, bude potrebné klásť oveľa väčší dôraz na aktivity vedúce k dosiahnutiu štandardov v ochrane a využívaní prírodných zdrojov, zložiek životného prostredia a v konečnom dôsledku kvality života. Možno konštatovať rozdiely v stave jednotlivých zložiek životného prostredia na území SR, čo dokumentuje v roku 1998 aktualizovaná environmentálna regionalizácia SR. K tomu sa pripájajú nedostatky v kvantite, kvalite a porovnateľnosti údajovej bázy, nevyhnutnej pre rozhodovací a uplatňovací proces, hlavne vo väzbe na ukazovatele OSN, EÚ a OECD.

Principiálnym prvkom, vplyvujúcim na aktualizáciu NEAP, je **uplatňovanie zásad trvalo udržateľného rozvoja**, rešpektujúcich starostlivosť o životné prostredie. Z uvedeného vyplýva potreba orientácie NEAP založená na vysokom stupni ochrany zložiek životného prostredia, pričom je nevyhnutné jednotlivé opatrenia zamerané na starostlivosť o životné prostredie integrovať do rozvojových politík a programov ostatných sektorov (zabezpečiť ich ekologizáciu). Pre dosiahnutie úspechu bude nevyhnutné premietnuť trvalú udržateľnosť do aktivít priemyselného, energetického, dopravného, pôdohospodárskeho a regionálneho rozvoja pri rešpektovaní medzných hodnôt znečistenia životného prostredia a únosného zaťaženia územia.

NEAP II predstavuje multisektorálny dokument, vychádzajúci okrem spomenutých predchádzajúcich koncepcných materiálov aj z **Programového vyhlásenia vlády SR, Plánu práce vlády SR, NPAA pre oblasť životného prostredia**, zohľadňujúci celý rad medzinárodných dohovorov a dohôd, ku ktorým Slovenská republika pristúpila v celoplošnom alebo európskom meradle. Ide predovšetkým o dôsledné uplatňovanie Dohovoru o diaľkovom znečisťovaní ovzdušia presahujúcom hranice štátov (Ženeva, 1979), Dohovor o ochrane ozónovej vrstvy (Viedeň, 1985), Rámcový dohovor o zmene klímy (New York, 1992), Bazilejský dohovor o riadení pohybu nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní, Dohovor o biologickej diverzite (Rio de Janeiro, 1992) a pod., ako aj relevantných dodatkov resp. protokolov k nim prijatých. Okrem toho zohľadňuje nastupujúce trendy v rámci Environmentálneho programu OSN (UNEP), ktorému SR od roku 1999 predsedá, ako aj Komisie OSN pre trvalo udržateľný rozvoj (CSD), ako jej člen.

Integrácia Slovenskej republiky do EÚ je dominantným prvkom zahraničnej politiky Slovenskej republiky určujúcim formovanie ďalších zahranično - politických vzťahov na multilaterálnej a bilaterálnej úrovni. Preto implementácia nových poznatkov v environmentálnej oblasti je logickou väzbou na podmienky vytvorené v rámci EHK OSN, Európskej dohody o pridružení uzatvorenej medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými krajinami na jednej strane a Slovenskou republikou na strane druhej (Luxemburg, 1993), osobitne jej článkom 81 (životné prostredie), Partnerstva pre vstup z 31. marca 1998, Piateho environmentálneho akčného programu EÚ, Európskej Agendy 2000, výsledkov a záverov paneurópskych konferencií ministrov životného prostredia (napr. Aarhus '98), OBSE, OECD a Rady Európy.

Slovenská republika dosiahla za uplynulé obdobie výrazný pokrok v zosúľadovaní environmentálneho práva s predpismi Európskej únie. I napriek tomuto konštatovaniu **sa pozornosť sústreďuje na transpozíciu práva EÚ v oblasti životného prostredia do právneho systému SR**, čo možno charakterizovať ako **hlavnú orientáciu NEAP II**. Za základnú podmienku pozitívneho prínosu SR k snahám o vytvorenie globálnej environmentálnej bezpečnosti v Európe a vo svete považujeme harmonizáciu environmentálneho práva SR s environmentálnym právom EÚ, ako aj vytvorenie inštitucionálnych predpokladov na jeho implementáciu. Zabezpečenie tohoto súladu sledujú opatrenia zamerané na zosúľadenie s komunitárnym právom EÚ predovšetkým v oblasti ochrany ovzdušia, odpadového hospodárstva, ochrany vôd, ochrany prírody a krajiny, kontroly priemyselného znečistenia a manažmentu rizík, chemických látok a geneticky modifikovaných organizmov, ako aj ochrany pred rizikovými faktormi, v problematike posudzovania vplyvov na

životné prostredie a v oblasti prístupu k informáciám o životnom prostredí. Tieto opatrenia priamo premietajú postup stanovený v revidovanom Národnom programe pre prijatie *acquis communautaire* (NPAA) a nadväzujúcom uznesení vlády SR č. 345/1999, zároveň rešpektuje výsledky bilaterálnych screeningových rozhovorov medzi SR a EÚ v oblasti životného prostredia (21.6. - 25.6.1999).

NEAP II nadväzuje na strednodobé a dlhodobé ciele environmentálnej politiky Slovenskej republiky. Vychádza z *potreby vytvárania predpokladov pre udržateľný rozvoj spoločnosti v národnom i medzinárodnom kontexte*, ako aj predpokladov pre naplnenie podmienok umožňujúcich *integráciu Slovenskej republiky do európskych* a celosvetových štruktúr zameraných na globálnu environmentálnu bezpečnosť a mier vo svete (EÚ, OECD, OSN..). Požiadavkou rozvoja spoločnosti smerom k udržateľným trendom rozvoja je uvedenie si, že pokračovanie rozvojových aktivít spoločnosti, **sociálny a ekonomický rozvoj**, je podmienený stavom životného prostredia a jeho jednotlivých zložiek.

Časovým horizontom NEAP II je rok **2002**. I napriek stanoveniu tohoto termínu je potrebné si uvedomiť, že ide o *dokument otvorený*, obsahujúci zároveň opatrenia, riešenie ktorých presahuje tento stanovený časový horizont. Táto skutočnosť indikuje potrebu jeho kontroly a aktualizácie v roku 2003 vo väzbe na zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja.

Aktualizácia akčného programu vychádza z rešpektovania vnútorných a vonkajších podmienok. Hlavnými vnútornými podmienkami je pretrvávajúce znečisťovanie zložiek životného prostredia a vnášanie cudzorodých látok do potravinového reťazca, dlhodobá nešetrná exploatácia prírodných zdrojov, nedomyšlené zásahy do krajiny a ekosystémov, zlý zdravotný stav obyvateľstva SR. Environmentálny akčný program vychádza z Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky, schváleného uznesením vlády Slovenskej republiky z 19. novembra 1998 č. 808 a uznesením NR SR z 2. decembra 1998 č. 69.

Vonkajšími podmienkami vplývajúcimi na aktualizáciu akčného programu je stav životného prostredia v Európe a vo svete, vývoj starostlivosti o životné prostredie v okolitých štátoch na úrovni európskych a svetových integračných zoskupení. **Zvýšená pozornosť** sa bude venovať predovšetkým realizácii opatrení, ktoré vedú k **harmonizácii environmentálneho práva s právom EÚ**.

I napriek pozitívnym zmenám, predovšetkým v oblasti ochrany ovzdušia a ozónovej vrstvy Zeme, v odpadovom hospodárstve, v ochrane vôd, ochrane biodiverzity, potvrdzuje sa platnosť priorít Stratégie štátnej environmentálnej politiky SR, schválenej uznesením NR SR č.339/1993 a vlády SR č. 894/1993. Ide o nasledovné priority:

- I. Ochrana ovzdušia pred znečisťujúcimi látkami, najmä skleníkovými plynmi a globálna environmentálna bezpečnosť.
- II. Zabezpečenie kvality a dostatku pitnej vody a zníženie znečistenia ostatných vôd pod prípustnú mieru.
- III. Ochrana pôdy pred degradáciou a zabezpečenie nezávadnosti potravín a ostatných výrobkov.
- IV. Minimalizácia vzniku, využívanie (recyklácia) a správne zneškodňovanie odpadov.
- V. Zachovanie biologickej rozmanitosti, ochrana a racionálne využívanie prírodných zdrojov a optimalizácia priestorovej štruktúry a využívania krajiny.

Aktualizácia NEAP nadväzuje na programové dokumenty vlády SR s prednostnou orientáciou na NPAA, Plán práce vlády SR a zároveň rešpektuje výsledky bilaterálnych rozhovorov medzi SR a EÚ v oblasti životného prostredia. **Prioritným cieľom** aktualizovaného dokumentu **je obsahové a časové dosiahnutie *acquis communautaire*** v oblasti životného prostredia **v časovom horizonte roku 2002**, čo sa premieta predovšetkým v cieľoch jednotlivých sektorov zameraných na **transpozíciu práva EÚ** v problematike starostlivosti o životné prostredie do právneho systému SR. Ďalšími podkladovými materiálmi aktualizácie sú krajské environmentálne akčné programy (1998), vychádzajúce z environmentálnych akčných programov okresov, v rámci ktorých sa vyhodnotil aj stav plnenia opatrení prvých okresných koncepcií starostlivosti o životné prostredie (1998), vypracovaných v období rokov 1995 - 1996, podobne ako environmentálne akčné programy ohrozených oblastí v zmysle environmentálnej regionalizácie SR. Za dôležité treba považovať zapojenie širokospektrálnej skupiny subjektov, čo sa odráža i v rozdelení zodpovednosti za realizáciu opatrení na dosiahnutie cieľov. Táto, v zmysle princípu subsidiarity, je orientovaná do úrovne podnikateľských subjektov, samospráv obcí a miest a do úrovne štátu (rezortná -ministerstvá).

Z úrovne ústredných orgánov štátnej správy boli zainteresované všetky ministerstvá a ostatné ústredné orgány zodpovedajúce za starostlivosť o životné prostredie vo väzbe na uznesenia vlády SR č. 619/1993, č. 531/1994 a č. 350/1996. Čo sa týka jednotlivých odvetví, ide predovšetkým o odvetvie energetiky, dopravy, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva.

Realizácia navrhovaných opatrení akčného programu je podmienená uplatňovaním základných princípov trvalo udržateľného rozvoja, predovšetkým:

- princíp integrity,
- princíp subsidiarity,
- princíp autoregulačného a sebahodnotiaceho vývoja,
- princíp preventívnej opatrnosti,
- princíp environmentálne priaznivého hospodárenia a správania sa ;

ako aj dodržiavaním zásad environmentálnej politiky, predovšetkým:

1. riešenia environmentálnych problémov ako problémov ekonomického rozvoja spoločnosti;

2. uprednostňovania preventívnych opatrení pred nápravnými;

uplatňovania environmentálnej politiky vo všetkých odvetviach národného hospodárstva,

3. zodpovedných za stav a starostlivosť o zložky životného prostredia, ako aj na úrovni samospráv a v terciárnej sfére (princíp integrity) ;

4. neprenášania zodpovednosti za nepriaznivý stav životného prostredia na nasledujúce generácie, ale prevzatia zodpovednosti terajšou spoločnosťou (princíp medzigeneračnej spravodlivosti) ;
5. riešenia environmentálnych problémov v synergickom rámci ich pôsobenia;
6. považovania zdravého životného prostredia ako základnej podmienky zlepšovania zdravotného stavu obyvateľstva;
7. presadzovania zodpovednosti znečisťovateľa, resp. poškodzovateľa životného prostredia za uhrádzanie výdavkov v súvislosti s realizáciou nápravných opatrení (princíp znečisťovateľ platí) ;

posudzovania zásahov do životného prostredia z hľadiska ich dopadov a vplyvov na zdravie a vek ľudí, stav zložiek životného prostredia a ohrozenosť organizmov, neoceniteľnosť a

8. nenahraditeľnosť kultúrneho a prírodného dedičstva, ohroziteľnosť zásob neobnoviteľných prírodných zdrojov a racionálneho využitia obnoviteľných zdrojov pri uvedomení si ich jedinečnosti;

Z hľadiska dôležitosti, resp. prioritizácie jednotlivých opatrení, vo väzbe na nevyhnutné zmeny zaužívaných modelov spotreby v spoločnosti, je nevyhnutné zosúladiť krátkodobé záujmy individuálnych subjektov s dlhodobými cieľmi spoločnosti. To si vyžaduje na horizontálnej úrovni najmä:

- zlepšenie informačných tokov, dobudovanie súboru relevantných a porovnateľných indikátorov s indikátormi trvalo udržateľného rozvoja;
- uplatňovanie analýz cenovej výhodnosti, ekonomicko-fiskálnych iniciatív, environmentálny auditing, zvýšenie občianskej zodpovednosti a zainteresovanosti;
- informovanosť, vzdelávanie a výchovu všetkých subjektov zainteresovaných v starostlivosti o životné prostredie;
- plná integrácia environmentálnej politiky do iných odvetvových politík.

Smerujúc k udržateľnému rozvoju je dôležité vytvorenie rovnováhy medzi aktivitami spoločnosti, sociálno-ekonomickým rozvojom a únosnosťou životného prostredia, resp. jednotlivých zložiek životného prostredia pri rešpektovaní samoobnoviteľných schopností prírodných zdrojov.

NEAP II obsahuje návrh opatrení investičného, programového, koncepčného, legislatívneho, investičného, administratívneho i výchovnovzdelávacieho charakteru. Jednotlivé opatrenia sú

členené podľa sektorov nasledovne:

- sektor A: Ochrana ovzdušia a ozónovej vrstvy Zeme
- sektor B: Ochrana a racionálne využívanie vôd
- sektor C: Odpadové hospodárstvo
- sektor D: Rizikové faktory a jadrová bezpečnosť
- sektor E: Starostlivosť o prírodu a krajinu a územný rozvoj
- sektor F: Ochrana a racionálne využívanie horninového prostredia, pôdy a lesa
- sektor G: Ekonomika životného prostredia
- sektor H: Environmentálna informatika a monitoring
- sektor I: Environmentálna výchova, vzdelávanie a propagácia
- sektor J: Organizácia a riadenie starostlivosti o životné prostredie

Navrhované opatrenia sa zameriavajú na realizáciu strategických zámerov národného charakteru, na riešenie environmentálnych problémov podnikov a na zásadné otázky starostlivosti o životné prostredie, ktoré sú nad rámec možností samospráv miest a obcí Slovenska. Odhadovaná finančná náročnosť je stanovená z podkladov zainteresovaných subjektov. Financovanie týchto opatrení vychádza z predpokladu združovania prostriedkov na vertikálnej a horizontálnej úrovni. Vyvoláva potrebu integrovania environmentálnych aspektov rozvoja do odpovedajúcich rozvojových politík a programov, ako aj jednotlivých výrobných procesov. Prípadná finančná podpora z jednotlivých štrukturálnych fondov nenahrádza prioritné postavenie a zodpovednosť jednotlivých subjektov (podniky, samosprávy ...) na riešení týchto opatrení.

HLAVNÉ CIELE NEAP II

Ochrana ovzdušia a ozónovej vrstvy Zeme (Sektor A)

- *transpozícia práva Európskej únie a dotvorenie uceleného systému právnych predpisov v problematike ochrany ovzdušia a ozónovej vrstvy do právneho systému Slovenskej republiky*
- zníženie emisií základných látok znečisťujúcich ovzdušie (SO₂, NO_x, CO, C_xH_y, tuhých emisií), prchavých organických zlúčenín (VOC_s), perzistentných organických látok (POP_s), ťažkých kovov na stav v súlade s medzinárodnými dohovormi
- vypracovanie a realizácia národných programov zameraných na znižovanie emisií oxidu uhličitého a ostatných plynov vyvolávajúcich zvýšenie skleníkového efektu, na ktoré sa nevzťahuje Montrealský protokol o látkach narušujúcich ozónovú vrstvu
- širšie uplatnenie pohonných látok a druhov dopravy neznečisťujúcich životné prostredie (napr. plyn, elektrina, bezolovnatý benzín...)
- uplatňovanie komplexného monitorovacieho a informačného systému životného prostredia SR - ovzdušia

Ochrana a racionálne využívanie vôd (Sektor B)

- *transpozícia práva EÚ a dotvorenie uceleného systému právnych predpisov o ochrane a racionálnom využívaní vôd do právneho systému SR*
- zníženie množstva znečisťujúcich látok vo vypúšťaných odpadových vodách až na prípustnú, limitovanými hodnotami určenú mieru budovaním ČOV, vrátane malých ČOV, kanalizácií, zvýšenie vysokoefektívnych metód čistenia (biologické, chemické) pri preferovaní rozostavaných ČOV resp. tam, kde nie je možné odstrániť enormné znečistenie vôd pri ich vzniku (napr. komunálna sféra), zníženie rozdielu medzi množstvom odoberanej a vypúšťanej vyčistenej vody na minimum a perspektívne splnenie požiadaviek smernice EÚ 91/271/EEC pre čistenie komunálnych odpadových vôd
- realizácia technických opatrení (napr. zalesňovanie, pozemkové úpravy, budovanie vodných nádrží a pod.) na podporu zadržiavania vvodu, spomalenie odtoku najmä z povodí deficitných oblastí a oblastí so zníženou retenčnou schopnosťou, zmiernenie účinkov povodní a na riešenie environmentálne únosného využívania podzemných vôd
- zavedenie opatrení na znižovanie spotreby pitnej vody minimalizovaním strát vo vodovodnej sieti a racionálnejším hospodárením u spotrebiteľov, sprísnenou kontrolou potenciálnych príčin havárií a ďalšími preventívnymi opatreniami zameranými na výrazné zníženie havárií
- zavedenie opatrení na zníženie znečistenosti vodných tokov v IV. - V. triede čistoty, vytvorenie podmienok a zavedenie systému na ich revitalizáciu, celkové zníženie znečistenia vodných tokov aj v II. - III. triedy čistoty (okrem ČOV a kanalizácií)
- uplatňovanie zvýšenej ochrany a racionálneho využívania vodných zdrojov oceňovaných aj podľa ich environmentálnej hodnoty a verejnoprospešnej funkcie, efektívnejšie využívanie spolupôsobenia zdrojov podzemných a povrchových vôd
- zmenšenie množstva a druhov karcinogénnych, teratogénnych, mutagénnych a ďalších škodlivých látok vo vode (polychlórované bifenyly, dusičňany, dusitany, ťažké kovy, polyaromatické uhlovodíky) na vopred stanovenú prípustnú mieru
- uplatňovanie komplexného monitorovacieho a informačného systému SR - ČMS Voda

Odpadové hospodárstvo (Sektor C)

- *transpozícia práva EÚ a dotvorenie uceleného systému právnych predpisov v oblasti odpadového hospodárstva do environmentálneho práva Slovenskej republiky*
- obmedzovanie vzniku nebezpečných odpadov, zabezpečenie ich recyklácie a zneškodňovanie nerecyklovateľných odpadov spôsobom neohrozujúcim životné prostredie
- intenzifikácia separovaného zberu druhotných surovín a zvýšenie využívania vyseparovaných zložiek komunálneho odpadu
- znižovanie nebezpečných vlastností odpadov napr. separáciou zberu problémových látok, výstavba siete skládok a spaľovní nevyužiteľných odpadov zodpovedajúcich predpisom EÚ
- budovanie siete regionálnych spaľovní na zneškodnenie nebezpečných odpadov zo zdravotníckych zariadení
- systematická sanácia a rekultivácia priestorov skládok odpadov ohrozujúcich životné prostredie a zníženie znečistenia životného prostredia na prípustnú mieru v regiónoch a postupne v celej SR
- vypracovanie a realizovanie Programov odpadového hospodárstva na všetkých úrovniach a zhodnotenie ich účinnosti

Rizikové faktory a jadrová bezpečnosť (Sektor D)

- *transpozícia práva EÚ a dotvorenie uceleného systému právnych predpisov v oblasti rizikových faktorov a jadrovej bezpečnosti do environmentálneho práva SR*
- zavedenie manažmentu chemických látok a prípravkov, prevencie pred priemyselnými haváriami v dôsledku manipulácie s chemickými látkami a eliminácia rizík z priemyselných havárií, uplatňovanie systému hodnotenia environmentálnych rizík
- zníženie vplyvu rizikových faktorov (hluku, vibrácií, radiácie, radónového rizika, ostatných žiarení, elektromagnetického poľa) na zdravie ľudí a ostatné živé organizmy
- zmenšenie množstva a druhov karcinogénnych, teratogénnych, mutagénnych a ďalších škodlivých látok v životnom prostredí s osobitným zreteľom na ich odstránenie, resp. zníženie na vopred stanovenú prípustnú mieru v potravinovom reťazci a vo vode
- zvýšenie jadrovej a radiačnej bezpečnosti jadrových zariadení a pracovísk s rádioaktívnymi látkami
- dobudovanie komplexného monitorovacieho a informačného systému životného prostredia SR - žiarenie a iné fyzikálne polia, záťaž obyvateľstva faktormi životného prostredia

Starostlivosť o prírodu a krajinu a územný rozvoj (Sektor E)

- *transpozícia práva EÚ a dotvorenie systému právnych predpisov o ochrane prírody a krajiny a územnom rozvoji do environmentálneho práva SR*
- na základe Generelu nadregionálneho ÚSES SR dobudovanie sústavy chránených území, zabezpečenie ochrany nadregionálnych biocentier, podľa zákonom stanovených stupňov ochrany, vytvorenie podmienok na obnovu zaniknutých a prerušených trás nadregionálnych biokoridorov, dotvorenie sústavy bilaterálnych a trilaterálnych CHÚ, územného systému ekologickej stability nížin a kotlín, vrátane zabezpečenia II. a III. stupňa ochrany ekologicke významných celkov a oblastí
- revitalizácia narušeného prostredia, najmä odstránenie silnej až extrémnej narušenosti prostredia zdravotne závažných a ohrozených oblastí, zabránenie zvyšovania stupňa narušenosti iných oblastí
- vytvorenie a uplatnenie revitalizačných programov a projektov extrémne narušených území a pre zhodnotenie environmentálnej únosnosti
- zvýšenie kvality životného prostredia mestskej a vidieckej krajiny, realizácia kultúrno-spoločenských a environmentálnych hľadísk tvorby prostredia pri preferovaní zvýšenej pozornosti záchrane schátralých nehnuteľných kultúrnych pamiatok, realizácia programov starostlivosti lokalít SR zahrnutých do WH a vypracúvanie nominačných projektov lokalít navrhovaných do WH
- podporovanie územnoplánovacieho procesu a spracovávanie ÚPD v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja tak, aby sa znižovalo zaťaženie životného prostredia a dochádzalo k harmonizácii ľudských aktivít s prírodou
- zastavenie procesu znižovania biologickej rôznorodosti, vypracovanie a realizácia záchranných programov v súlade s cieľmi Národnej stratégie ochrany biodiverzity na Slovensku, dobudovanie sústavy vstupov, náučných lokalít a informačných stredísk ochrany prírody v chránených územiach
- uplatňovanie zvýšenej ochrany a racionálneho využívania prírodných zdrojov oceňovaných podľa ich environmentálnej hodnoty, verejnoprospešnej funkcie, orientovanie vedy a techniky na riešenie komplexných environmentálnych problémov v zmysle princípov trvalo udržateľného rozvoja
- dobudovanie komplexného monitorovacieho a informačného systému ŽP SR - biota, využitie územia, osídlenie

Ochrana a racionálne využívanie horninového prostredia, pôdy a lesa (Sektor F)

- *transpozícia práva EÚ a dobudovanie uceleného systému právnych predpisov o ochrane horninového prostredia, pôdy a lesa do environmentálneho práva SR*
- zníženie výmery silne až veľmi silne ohrozených pôd (erózia) pozemkovými úpravami, výsadbou vetrolamov, brehových porastov a výsadbou vhodných kultúr, využívanie pôd poškodených imísiami výlučne na produkcie pre nepotravinárske účely s ich postupnou dekontamináciou
- uplatňovanie jemnejších metód obhospodarovania, ekologizácie lesníctva a premietnutie zásad environmentálnej politiky v rámci lesohospodárskej úpravníckej praxe
- realizácia Koncepcie rudného a nerudného baníctva SR a systém ochrany horninového prostredia, racionálne využívanie anorganických prírodných zdrojov a geotermálnej energie
- Dobudovanie Komplexného monitorovacieho a informačného systému životného prostredia SR - pôda, les, cudzorodé látky v požívatinách, horninách, geologické faktory

Ekonomika životného prostredia (Sektor G)

- dotvorenie systému právnych predpisov, zosúladeného a porovnateľného s právom EÚ
- uplatňovanie finančnej politiky v oblasti životného prostredia v podmienkach subjektov zainteresovaných v problematike starostlivosti o životné prostredie, previazanosť sociálno - ekonomických a environmentálnych záujmov a uplatnenie princípov trvalo udržateľného rozvoja
- riešenie environmentálnej zadĺženosti organizácií, najmä podnikov v útlme a v likvidácii a jej kvantifikácia
- dotvorenie a zosúladenie systému v oblasti kontroly znečistenia
- posudzovanie a označovanie vhodnosti technológií a produktov v SR s podmienkami v EÚ, uplatňovanie systémového prístupu k integrovanej výrobkovej politike a zabezpečenie integrácie environmentálnej politiky do odvetvových politík pri uplatňovaní zásad trvalo udržateľného rozvoja
- zavedenie a uplatňovanie ochrany a racionálneho využívania prírodných zdrojov oceňovaných aj podľa ich environmentálnej hodnoty a verejnoprospešnej funkcie a zavedenie systému cenotvorby zvýhodnenia výrobcov environmentálnych výrobkov

Environmentálna informatika a monitoring (Sektor H)

- dobudovanie komplexného monitorovacieho a informačného systému životného prostredia SR - aktualizácia projektov čiastkových monitorovacích systémov a priemet požiadaviek na štruktúru a vyhodnocovanie dát v súlade s analogickými postupmi v EÚ
- realizácie Koncepcie rezortnej časti Štátneho informačného systému

Environmentálna výchova, vzdelávanie a propagácia (Sektor I)

- dobudovanie uceleného školského a mimoškolského systému environmentálnej výchovy a vzdelávania, environmentálnej propagácie, etických bariér a systémov
- zlepšenie prístupu verejnosti k informáciám a jej účasti v rozhodovaní o životnom prostredí, zlepšenie prístupu k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia

Organizácia a riadenie starostlivosti o životné prostredie (Sektor J)

- dobudovanie právnych riadiacich bariér a systémov s environmentálnym až fyziotaktickým zameraním, porovnateľným s EÚ
- zvýšenie kvality výkonu štátnej správy pre životné prostredie a kontrolného systému
- zabezpečenie oficiálnej notifikácie medzinárodných dohovorov predstavujúcich záväzky medzinárodného environmentálneho práva, dôsledné zabezpečovanie medzinárodných záväzkov SR vyplývajúcich z nich

OPATRENIA NA REALIZÁCIU NEAP II

Opatrenia NEAP II, uvedené v prílohe, boli navrhnuté alebo vyplynuli z viacerých zdrojov, reprezentujúcich celoplošný výber požiadaviek na riešenie problematiky životného prostredia v Slovenskej republike. Podkladové materiály poskytli jednotlivé rezorty, participujúce na starostlivosti o životné prostredie, orgány štátnej správy, reprezentované 8 krajskými a 79 okresnými úradmi, viaceré samosprávy obcí, niektoré odborné organizácie, občianske združenia a podnikateľské subjekty na základe princípu dobrovoľnosti.

Tento dokument sústreďuje konkrétne opatrenia koncepcného, legislatívneho, organizačného, výchovno-vzdelávacieho a investičného charakteru v gescii právnych subjektov členených na rezorty, podnikateľské subjekty a obce. Pre ľahšiu orientáciu bola problematika starostlivosti o životné prostredie, podobne ako v pôvodnom znení, rozdelená do 10 sektorov, aby sa zachovala prehľadnosť a kontinuita vyhodnocovania plnenia jednotlivých opatrení. Predpokladaná doba realizácie bola stanovená do troch časových horizontov, do roku 2000 - krátkodobé opatrenia, do roku 2002 - strednodobé opatrenia a nad rok 2003 (vrátane) - opatrenia dlhodobé, pričom najväčší dôraz sa kládol pri výbere opatrení krátkodobých. Preferované boli najmä opatrenia rozpracované, s vyšším celospoločenským prínosom, vyššou finančnou náročnosťou a návratnosťou vynakladaných finančných prostriedkov. **Najvyššiu prioritu** majú **opatrenia** sledujúce dosiahnutie cieľov súvisiacich s úlohami zameranými na **transpozíciu práva EÚ** v jednotlivých sektoroch starostlivosti o životné prostredie v súlade s NPAA a výsledkami screeningových rozhovorov medzi SR a EÚ **v časovom horizonte roku 2002**. Opatrenia menšieho, alebo lokálneho významu, boli premietnuté predovšetkým v krajských a okresných environmentálnych akčných programoch.

Takto zostavený NEAP II umožňuje jeho pravidelné vyhodnocovanie a aktualizovanie a je nepostrádateľný v procese zabezpečovania trvalo udržateľného rozvoja v SR. Problematika životného prostredia tu predstavuje určitý prírodný potenciál, ktorý sa prelína do všetkých aktivít spoločnosti. Náročnosť na riešenie a zlepšenie stavu životného prostredia je vyjadrená predpokladanými finančnými prostriedkami pre jednotlivé opatrenia a v globále poskytuje podklad pre nasmerovanie finančných tokov s cieľom dosiahnutia čo najväčšej dynamiky rozvoja.

NEAP II, ktorý premieta environmentálne opatrenia z NPAA, tvorí základný východiskový dokument aj pre programovanie predvstupovej pomoci, najmä pre prípravu Integrovaného plánu

regionálneho a sociálneho rozvoja SR (uznesenie vlády SR č.610/1999), ako to odporučili ústredné orgány štátnej správy pre regionálny rozvoj. Pôjde najmä o výber tých opatrení z NEAP II do uvedeného plánu (najmä jeho častí 2 - plán regionálneho rozvoja a 3 - finančný a časový plán), ktoré spĺňajú kritériá pomoci EÚ kandidátskym krajinám odolávať kritickým problémom vo vzťahu k *acquis* a smerujú k dosiahnutiu ekonomickej, environmentálnej a sociálnej súdržnosti.

PRIORITY A ZÁSADY NEAP II